

พัสดราภรณ์กับการต่างประเทศไทยสมัยใหม่

ปารมี ลางคูลานนท์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

สุชาดา สุรางค์กุล

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Royal Attire and Thailand's Modern Foreign Affairs

Bharamée Langkulanont

Faculty of Liberal Arts, Kalasin University, Thailand

Suchada Surangkul

Faculty of Liberal Arts, Kalasin University, Thailand

Article Info:	Book Review
Article History:	Received November 27, 2025
	Revised December 10, 2025
	Accepted December 15, 2025
Corresponding Author:	Bharamée Langkulanont
E-mail Address :	Bharamée.la@ksu.ac.th

บทนำ

“ขอน้อมกราบถวายอาลัย พระผู้เสด็จสู่สวรรคาลัย

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้

ธ สถิตในดวงใจไทยนิรันดร์

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง”

ดิฉัน จึงขอนำหนังสือ “พัสดราภรณ์กับการต่างประเทศไทยสมัยใหม่ : Royal Attire and Thailand's Modern Foreign Affairs” เล่มนี้มาทบทวนอีกครั้งเพื่อให้ผู้อ่านทุกท่านได้เห็นความตั้งใจพระทัยในการส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศไทยที่ทัดเทียมกับนานาชาติอารยประเทศ หนังสือเล่มนี้ตีพิมพ์เมื่อปีพุทธศักราช 2566 เป็นผลงานการศึกษาของ อาจารย์ ดร.ศิบัติ นพประเสริฐ หัวหน้าภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งท่านมีผลงานทางวิชาการเป็นที่ยอมรับอย่างมากในด้านนโยบายต่างประเทศไทย ประวัติศาสตร์การเมืองไทย ไทยคดีศึกษา และแฟชั่นกับการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หนังสือเล่มนี้จัดทำโดย ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ (International Studies Center) กระทรวงการต่างประเทศ โดยแบ่งเนื้อหาย่อย 6 บท ดังนี้

Chapter 1 บทนำ

Chapter 2 กรอบแนวคิด

Chapter 3 พัสดราภรณ์กับการต่างประเทศของไทยในยุคจักรวรรดินิยมจนถึงสงครามโลกครั้งที่ 2

Chapter 4 พัสดราภรณ์กับการต่างประเทศของไทยในยุคสงครามเย็น

Chapter 5 พัสดราภรณ์กับการต่างประเทศของไทย : แนวโน้มหลังสิ้นสุดสงครามเย็นจนถึงปัจจุบัน

Chapter 6 สรุป

Chapter 1 บทนำ

ผู้เขียน อธิบายความสำคัญด้านการต่างประเทศของไทย การรักษาและเพิ่มพูนผลประโยชน์แห่งชาติ และการสร้างสัมพันธ์ไมตรีกับนานาชาติประเทศ ที่พระมหากษัตริย์ของไทยทรงมีบทบาทอย่างมากด้านการทูต ทั้งการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ของธรรมเนียมทางการทูตที่เด่นชัดของพระมหากษัตริย์ไทยที่ทำให้นานาชาติยอมรับ

บทนำของหนังสือเล่มนี้ให้บริบททางประวัติศาสตร์ของการที่ประเทศไทยเข้าสู่ระเบียบโลกทางการเมืองและเศรษฐกิจที่มีอังกฤษเป็นศูนย์กลาง ผู้เขียนได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการที่ราชสำนักสยามภายใต้การนำของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเริ่มรับเอาการแต่งกายแบบตะวันตกมาใช้เพื่อแสดงถึงศิวิไลซ์และความทันสมัยต่อหน้าคณะทูตและผู้มาเยือนจากต่างประเทศ จุดเด่นของบทนำคือการเชื่อมโยงการแต่งกายกับการต่างประเทศ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงบทบาทของพัสดราภรณ์ในการทูต

Chapter 2 กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดในหนังสือเล่มนี้คือการศึกษาบทบาทของพัสดราภรณ์ในบริบทของการต่างประเทศ ทำไมต้องศึกษาเรื่องนี้? เพราะการแต่งกายของราชวงศ์ไทยมีบทบาทสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุดเด่นของกรอบแนวคิดนี้คือการเชื่อมโยงการแต่งกายกับการเมืองและการทูต ซึ่งเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับสังคมไทยในปัจจุบันที่ยังคงให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์และการแสดงออกทางวัฒนธรรม โดยใช้ "สำนักอังกฤษ" (English School) เป็นกรอบแนวคิดหลักในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการปรับตัวเข้าสู่ระเบียบสากลของสยาม ซึ่งสำนักอังกฤษเป็นทฤษฎีที่เน้นมุมมองทางประวัติศาสตร์และให้ความสำคัญกับ คุณค่าระหว่างประเทศ, กลไกและสถาบันของสังคมระหว่างประเทศ, และการทูต เป็นหลัก ทั้งยังยกกรณีสยามที่ต้องปรับตัวเข้าสู่ ระเบียบระหว่างประเทศยุคใหม่ ที่มีชาติตะวันตก (อังกฤษ) เป็นศูนย์กลางอำนาจ ซึ่งสะท้อนการยอมรับบรรทัดฐานของ "สังคมระหว่างประเทศ" เช่น การเปลี่ยนรูปแบบการทูต และบทบาทของราชสำนัก: บทบาทของพระมหากษัตริย์ในการต่างประเทศยังคงสำคัญ แต่มีการขยายขอบเขตบทบาทของ สมเด็จพระบรมราชินี ในฐานะ "ภริยาประมุขแห่งรัฐเอกราช" ให้มีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะและการทูตสากล เช่น การเสด็จฯ เยือนต่างประเทศและการเข้าร่วมพิธีการทูต ซึ่งต้องปฏิบัติตาม ระเบียบพิธีการและแบบแผนฉลองพระองค์แบบสากล (ปรากฏการณ์ที่เริ่มขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4)

Chapter 3 พัสตราภรณ์กับการต่างประเทศของไทยในยุคจักรวรรดินิยมจนถึงสงครามโลกครั้งที่ 2

บทนี้ มีความโดดเด่นในการเปรียบเทียบการใช้ พัสตราภรณ์ (เครื่องแต่งกาย) ในสังคมสยามสองยุคสมัย ยุคแรก (อยุธยา-ต้นรัตนโกสินทร์) ใช้ผ้าและลวดลายเป็นเครื่องกำหนด ฐานะทางสังคมและชนชั้น อย่างเคร่งครัด ส่วนในยุคสมัยใหม่ (รัตนโกสินทร์ตอนปลาย) เครื่องแต่งกายได้เปลี่ยนบทบาทเป็นเครื่องมือสำคัญในการ **เจริญสัมพันธไมตรีและการทูตแบบสากล** โดยเฉพาะการที่พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7 (สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี) ทรงฉลองพระองค์แบบสากลอย่างเหมาะสม ซึ่งได้รับการยกย่องจากสื่อตะวันตก และช่วยเสริมภาพลักษณ์ของประเทศในการเมืองระหว่างประเทศ โดยใช้ให้เห็นถึง

1. การเปลี่ยนผ่านหน้าที่ของเครื่องแต่งกาย

1.1. เนื้อหาแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาทของ "ผ้า" หรือ "เครื่องแต่งกาย" จากเดิมที่เป็น สัญลักษณ์ภายใน (ฐานะชนชั้น) มาเป็น สัญลักษณ์ภายนอก (การเป็นรัฐชาติสมัยใหม่และเครื่องมือทางการทูต) ในรัชสมัยต่าง ๆ คือ

1.1.1. สมัยอยุธยา กล่าวถึงประวัติศาสตร์ของสังคมที่มีชนชั้น ซึ่งผ้าเป็นเครื่องกำหนดฐานะ

1.1.2. สมัยต้นรัตนโกสินทร์ กล่าวถึงกฎเกณฑ์การใช้ผ้าและลวดลายเพื่อแสดงฐานะวรรคต

1.1.3. รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) กล่าวถึงปรากฏการณ์ที่สตรี (สมเด็จพระอัครมเหสี) เริ่มมีบทบาทในกิจการสาธารณะและการทูตแบบสากลซึ่งเริ่มต้นในรัชสมัยนี้

1.1.4. รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) กล่าวถึงกรณีศึกษาที่สำคัญที่สุด คือการเสด็จฯ เยือนต่างประเทศและการทรงฉลองพระองค์แบบสากลของ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ซึ่งเป็นตัวอย่างความสำเร็จในการทูตสมัยใหม่

2. การวิเคราะห์ผ่านมุมมองประวัติศาสตร์วัฒนธรรมกับการเมือง เป็นการนำเอาประเด็นที่ดูเป็นเรื่องวัฒนธรรมและแฟชั่น (แฟชั่น) มาวิเคราะห์ในบริบทของการเมืองระหว่างประเทศ (Foreign Relations) และการปรับตัวของสยามสู่มาตรฐานสากล

3. การยืนยันความชอบธรรมทางทูต เน้นย้ำว่าการแต่งกายของสมเด็จพระบรมราชินีนาถตามแบบสากล ไม่เพียงแต่เป็นไปตามสมัยนิยมเท่านั้น แต่ยัง "ถูกต้องตามธรรมเนียมทางการทูต" และได้รับการชื่นชมจากบุคคลและสื่อตะวันตก ซึ่งส่งเสริมความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ

ทั้งนี้ ผู้อ่านยังได้ดูภาพประกอบที่คัดเลือกมาเพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจเนื้อหาที่น่าสนใจอย่างสวยงามและชัดเจน

Chapter 4 พัสตราภรณ์กับการต่างประเทศของไทยในยุคสงครามเย็น

ยุคสงครามเย็น (พ.ศ. 2490-2534) ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นช่วงเวลาในโลกแบ่งเป็นสองขั้วอำนาจระหว่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต ประเทศไทยต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ทางการเมืองโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ภายใต้การปกครองของรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในปี พ.ศ. 2501 ที่รัฐบาลไทยได้กำหนดแนวนโยบายต่างประเทศที่หันไปผูกมิตรกับกลุ่มประเทศมหาอำนาจตะวันตกที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ โดยได้ถวายพระราชกรณียกิจแก่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ในการเสด็จ เยือนต่างประเทศอย่างเป็นทางการ (State visit) เพื่อเจริญสัมพันธ์ไมตรีต่อนานาประเทศ

ในบทที่ 4 นี้ ผู้อ่านจะได้รับความรู้อย่างมากเกี่ยวกับการเสด็จ เยือนต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ที่ต้องมีการเตรียมการล่วงหน้าหลายเดือน และจัดเตรียมรายละเอียดต่าง ๆ อย่างรอบคอบและส่งผลดีต่อประเทศไทย ดิฉันเองได้ความรู้เพิ่มมากขึ้นเกี่ยวกับการต่างประเทศและเรื่องแฟชั่นชั้นสูง ที่ผู้เขียนอธิบายได้ชัดเจนและละเอียดมากถึงเหตุผลในการเลือกรูปแบบเสื้อผ้า และ อุปกรณ์ประกอบ ในการตัดฉลองพระองค์ในแต่ละกิจกรรมที่แตกต่างกัน แต่ฉลองพระองค์ทุกชุด กลับได้รับการยอมรับและการชื่นชมจากนานาประเทศอย่างมาก ทั้งความเหมาะสมและความสวยงามที่โดดเด่น จนในปีพุทธศักราช 2503 คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญการออกแบบเครื่องแต่งกายจากนานาประเทศ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายพระเกียรติสมเด็จพระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เป็น 1 ใน 10 ของสุภาพสตรีที่แต่งกายงดงามที่สุดในโลกของปีนั้น และในอีกหลายปี ได้แก่ ปี พุทธศักราช 2504, ปีพุทธศักราช 2506, ปีพุทธศักราช 2507 และในปีพุทธศักราช 2508 หอเกียรติคุณนครนิวยอร์ก ได้จารึกพระนามาภิไธยในฐานะที่เป็น 1 ใน 12 สุภาพสตรีที่แต่งกายงามที่สุดในโลก ทั้งนี้ นิตยสารไวกอแมกซ์ ยังได้ตีพิมพ์ บทความและภาพจำนวน 10 หน้าเกี่ยวกับราชสำนักไทย อันเป็นการเผยแพร่ชื่อเสียงอันดีของประเทศไทยอีกด้วย

Chapter 5 พัสตราภรณ์กับการต่างประเทศของไทย แนวโน้มหลังสิ้นสุดสงครามเย็นจนถึงปัจจุบัน

หลังสิ้นสุดสงครามเย็น โลกเข้าสู่ยุคของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเศรษฐกิจที่รวดเร็ว ประเทศไทยต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ การแต่งกายของราชวงศ์ไทยยังคงมีบทบาทสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์และความสัมพันธ์ระหว่าง

ประเทศ กษัตริย์ไทยได้ไปเยือนหลายประเทศทั่วโลก การแต่งกายของกษัตริย์ไทยส่งผลต่อความรู้สึกของผู้นำโลกและสร้างความประทับใจในระดับนานาชาติ

บทนี้ ท่านผู้อ่านจะได้ความรู้เกี่ยวกับ การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของนานาประเทศและของประเทศไทยในยุคหลังสิ้นสุดสงครามเย็น แต่สิ่งที่ยังคงยืนหยัดชัดเจนและส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทยเสมอมา นั่นคือ การปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้านการต่างประเทศในฐานะ “ผู้แทนทางการทูตที่เป็นทางการ” ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช พระบรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ในการเจริญพระราชไมตรี กับประมุขแห่งรัฐทั้งพระราชกรณียกิจที่ทั้ง 2 พระองค์เสด็จเยือน ต่างประเทศ หรือการมาเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการของประมุขแห่งรัฐอาคันตุกะ ซึ่งฉลองพระองค์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวงทุกชุดนั้นเป็นวิธีการเจริญพระราชไมตรี ในรูปแบบที่คาดไม่ถึง สร้างความประทับใจ ความรู้สึกชื่นชมและเชื่อมั่นในศักยภาพของประเทศไทย ผ่านพัสดราภรณ์ที่พระองค์ท่านทรงฉลองพระองค์ด้วยผ้าไทยจากทุกภูมิภาค ที่ออกแบบตัดเย็บโดยห้องเสื้อชั้นนำระดับสากล

พระองค์ท่านไม่เพียงใช้พัสดราภรณ์ เพื่อการแสดงศักยภาพทางเศรษฐกิจของไทย และ การเจริญสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศเท่านั้น แต่สมเด็จพระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง และพระบรมวงศานุวงศ์ ยังส่งเสริมและยกระดับพัสดราภรณ์ของไทยในการดำเนินการทางการทูตผ่านการจัดโครงการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม เช่น โครงการ “THAI Textile The Touch of Thai”

ในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 แม้บริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจะมีความซับซ้อน แต่พระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ยังคงให้พัสดราภรณ์ เป็นสื่อกลางในการเจริญพระราชไมตรีที่ละมุนละม่อม ทั้งการเลือกสีรูปแบบ และแม้แต่การแสดงสัญลักษณ์อย่างน่าทึ่ง ที่ทุกท่านจะได้พบจากการอ่านในบทที่ 5 นี้

Chapter 6 บทสรุป

ท่านจะได้เรียนรู้จุดเด่นสำคัญของพัสดราภรณ์ ที่ใช้กับการต่างประเทศในทุกยุคทุกสมัยตั้งแต่ยุคจักรวรรดินิยม สงครามโลกครั้งที่ 2 ยุคสงครามเย็น ยุคหลังสงครามเย็น จนถึงปัจจุบันที่พัสดราภรณ์ของไทยเป็นส่วนสำคัญเล็ก ๆ ที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับประเทศไทยผ่านการเสด็จฯ เยือนต่างประเทศ ของ พระมหากษัตริย์ และ พระบรมวงศานุวงศ์ ทุกพระองค์ แม้จะเกิดสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของรัฐบาลในรูปแบบใด แต่ ประเทศไทย ยังคงเป็นประเทศที่ได้รับการยอมรับอันเป็นผลมาจากการเสด็จฯ เจริญพระราชไมตรีของ พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินีและพระบรมวงศานุวงศ์ ทุกพระองค์

สรุปเนื้อหาหนังสือ

ขณะที่ประเทศไทยกำลังเรียนรู้วิธีรับมือกับสงครามข้าวปโลมจากประเทศเพื่อนบ้านที่พยายามทุกทางในการด้อยคุณค่าของประเทศไทยและคนไทยทั้งด้านศิลปะ วัฒนธรรมและการใช้ชีวิตต่าง ๆ แต่กลับมีพลังเจียบที่ต่อสู้อย่างงดงาม มันคงและชัดเจนมาจนถึงทุกวันนี้ คือ การแสดงออกอย่างภาคภูมิในอัตลักษณ์ของเครื่องแต่งกายไทยในเวทีสากลต่าง ๆ ของสมเด็จพระพันปีหลวง และพระบรมวงศานุวงศ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501 จนถึง ปัจจุบันหนังสือ “พัสดราภรณ์กับการต่างประเทศสมัยใหม่” ถือได้ว่าเป็น

หนังสือที่มีการศึกษาล่วงหน้าและสามารถใช้อ่านเพื่ออ้างอิงกับสถานการณ์ปัจจุบันได้เหมาะสมมาก หากอ่านจนจบเล่มแล้ว ผู้ที่ศึกษาด้านรัฐศาสตร์หรือการออกแบบแฟชั่น จะได้เรียนรู้และเข้าใจการใช้ “Soft Power” ได้อย่างมีรสนิยม

หนังสือเล่มนี้มีรายการอ้างอิงที่น่าสนใจและดัชนีคำศัพท์ที่สำคัญต่อผู้อ่าน ทำให้สามารถค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมได้ง่ายขึ้น หนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับนักวิชาการ นักศึกษา และผู้ที่สนใจในประวัติศาสตร์ไทย การเมือง และการทูต รวมถึงผู้ที่สนใจในบทบาทของการแต่งกายในบริบทของการต่างประเทศ

ทั้งนี้หนังสือเล่มนี้ยังมีจุดเด่นที่น่าสนใจในมุมมองของนักสารสนเทศคือ มีดัชนีคำศัพท์ท้ายเล่ม ซึ่งดัชนีคำศัพท์ (index) ในหนังสือมีความสำคัญอย่างมากทั้งต่อผู้อ่านทั่วไปและนักวิชาการ เนื่องจากมีบทบาทหลายประการ เช่น ช่วยการค้นหาข้อมูลอย่างรวดเร็ว ดัชนีคำศัพท์ช่วยให้ผู้อ่านสามารถค้นหาข้อมูลหรือหัวข้อที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว โดยไม่ต้องอ่านหนังสือทั้งเล่ม ทำให้ประหยัดเวลาและเพิ่มประสิทธิภาพในการค้นคว้า ช่วยการอ้างอิงที่แม่นยำ สำหรับนักวิชาการ ดัชนีคำศัพท์ช่วยให้สามารถอ้างอิงข้อมูลจากหนังสือได้อย่างแม่นยำ โดยระบุหน้าที่มีข้อมูลที่ต้องการ ทำให้การอ้างอิงมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ เป็นการเชื่อมโยงข้อมูล ดัชนีคำศัพท์ช่วยเชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกันในหนังสือ ทำให้ผู้อ่านสามารถเห็นภาพรวมของหัวข้อที่กำลังศึกษาและเข้าใจบริบทที่กว้างขึ้น ผู้อ่านและนักวิชาการสามารถนำดัชนีคำศัพท์จากหนังสือไปใช้ประโยชน์ได้หลายวิธี เช่น

การค้นหาข้อมูลเฉพาะ: ใช้ดัชนีคำศัพท์ในการค้นหาข้อมูลเฉพาะที่ต้องการศึกษาเพิ่มเติม เช่น ชื่อบุคคล สถานที่ หรือเหตุการณ์สำคัญ

การอ้างอิงในการวิจัย: ใช้ดัชนีคำศัพท์ในการค้นหาหน้าข้อมูลที่ต้องการอ้างอิงในการเขียนงานวิจัยหรือบทความวิชาการ

การศึกษาเปรียบเทียบ: ใช้ดัชนีคำศัพท์ในการเปรียบเทียบข้อมูลจากหนังสือหลายเล่ม โดยค้นหาหัวข้อเดียวกันในหนังสือแต่ละเล่ม

การเตรียมสอบหรือการสอน: ใช้ดัชนีคำศัพท์ในการเตรียมสอบหรือการสอน โดยค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ต้องการศึกษาเพิ่มเติม

ดัชนีคำศัพท์จึงเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์อย่างมากในการค้นคว้าและการศึกษา ทำให้ผู้อ่านและนักวิชาการสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

Reference

- ศิปดี นพประเสริฐ. (2566). **พัสดราภรณ์กับการต่างประเทศสมัยใหม่ : Royal Attire and Thailand's Modern Foreign Affairs**. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ (ISC), กระทรวงการต่างประเทศ.
- Cavannagh, M. (2023). **What Is an Index in a Book? Everything You Need to Know**. Retrieved 11 June 2025 from <https://blog.reedsy.com/index-in-a-book/>